

Het klimaatbeleid, met als doel om de emissie van broeikasgassen te verlagen, is een enorme maatschappelijke opgave. De energietransitie die voortvloeit uit die klimaatopgave zal een groot effect op het landschap hebben. In dit nummer van LANDSCHAP besteden we aandacht aan die klimaatopgave, de energietransitie, de gevolgen ervan voor het landschap en de rol die het landschap zelf kan spelen.

Er zijn meer transities gaande. Ook landbouw, visserij, natuurontwikkeling, verstedelijking en transport ondergaan grootschalige en langdurige structurele veranderingen die ruimte nodig hebben en daarom een stempel zullen drukken op het landschap. Landschap is echter wel meer dan ruimte: het kan ook een actieve rol spelen in de transities. Natte veenweiden bijvoorbeeld kunnen koolstof vastleggen. Door deze transities ondergaat het landschap ook zelf een transitie. Mensen zijn daar ongerust over, maar er komen ook kansen voor nieuwe landschappen.

Er is nog weinig zicht op hoe die transities met elkaar interacteren. Dat ze dat doen is zeker, in positieve of negatieve zin. Een inkrimping van de veestapel is gunstig voor het klimaatbeleid en voor bescherming van Natura 2000 en andere natuurgebieden. Met goed flankerend beleid voor de boeren kan het ook gunstig zijn voor de landbouwtransitie. Anderzijds kan aanleg van bossen voor koolstofopslag botsen met de ontwikkeling van heide voor het natuurbeleid.

Meervoudig landgebruik kan een strategie zijn om verschillende opgaven met elkaar te verbinden. Met het oog op deze opgaven pleit het PBL (in 'Zorg voor landschap') voor een landschapsinclusief omgevingsbeleid.

Transities komen voort uit crises, zoals de klimaatcrisis, de landbouwcrisis en de biodiversiteitscrisis. Transities kunnen ook weer crises teweeg brengen. De stikstofcrisis vloeit voort uit de ontwikkeling van Natura 2000 (maar eigenlijk uit de PAS, een instrument van slecht natuur- en landbouwbeleid). Het is nog complexer. Een crisis in de ene transitie kan andere transities beïnvloeden. Zo is het niet uitgesloten dat het verzet van boeren tegen het stikstofbeleid brandstof levert voor het verzet van andere groepen tegen klimaatmaatregelen.

Een integrale aanpak van de verschillende transities op provinciaal én nationaal niveau met een volwaardige rol voor het landschap als mede-regisseur voor nieuwe ontwikkelingen is nodig. Dit nummer geeft een beeld van de mogelijkheden die er zijn voor de klimaatopgave en de energietransitie.

De themaredactie voor dit nummer bestaat uit Jos Dekker en Johan Meeus (redactie LANDSCHAP), Jerry van Dijk, Gert Jan Kramer en Marc Londo (Copernicusinstituut) en Dirk Sijmons (adviseur H+N+S). Het nummer is gesponsord door het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Beide ministeries hebben geen enkele bemoeienis met de inhoud gehad.

JOS DEKKER, HOOFDREDACTEUR